

Przewiduj, przygotuj się i reaguj na kryzysy.

POSTAW NA BHP

Co rok, 28 kwietnia, obchodzony jest Światowy Dzień Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Pracy koordynowany przez Międzynarodową Organizację Pracy (MOP) – w tym roku pod hasłem: **Przewiduj, przygotuj się i reaguj na kryzysy. POSTAW NA BHP** (ang. *Anticipate, prepare and respond to the crises. INVEST NOW IN RESILIENT OSH SYSTEMS*). Podjęty temat to apel do państw i przedsiębiorstw, aby ucząc się na doświadczeniach wyniesionych z pandemii, wdrażały działania, które usprawnią system zarządzania bezpieczeństwem i zdrowiem w pracy, umożliwią odbudowanie zasobów po wyjściu z kryzysu, a także przygotują nas na ewentualne, nieprzewidywalne nowe kryzysy.

Pandemia COVID-19 zmieniła niemal każdy aspekt świata pracy. Oprócz bezpośredniego zagrożenia zarażeniem się wirusem w pracy, wiele osób straciło zatrudnienie, a tym samym źródło utrzymania, rządy decydują o okresowym ograniczaniu działalności niektórych branż, zmniejszono mobilność ludności, w tym zredukowano podróże lotnicze; zamknięto szkoły, nastąpiły zmiany w globalnym łańcuchu dostaw. Pojawiły się nowe zagrożenia wynikające z pandemii oraz z działań mających na celu zapobieganie rozprzestrzenianiu się wirusa. Są wśród nich zagrożenia chemiczne – wynikające ze wzrostu stosowania środków dezynfekcyjnych; ergonomiczne, a także stres oraz przemoc związane z masowym przejściem na pracę w formie zdalnej.

Według danych podanych w tegorocznym raporcie Międzynarodowej Organizacji Pracy przygotowanym z okazji obchodów Dnia, w niektórych krajach nawet 20 - 30 proc. przypadków zachorowań na COVID-19 można przypisać narażeniu na wirusa Sars-CoV-2 w miejscu pracy. Do grup najbardziej narażonych na zagrożenia związane z tym koronawirusem należą pracownicy służb ratowniczych, służby zdrowia i pracownicy socjalni. Jak przytacza raport MOP, do tej pory ponad 7 tysięcy pracowników służby zdrowia zmarło na świecie z powodu COVID-19¹. W Europie w tej grupie zawodowej wystąpiło aż 23% wszystkich zakażeń². Jedna na 5 osób zatrudnionych w służbie zdrowia w trakcie pandemii zgłasza objawy depresji i zaburzeń lękowych (Pappa, S., Ntella, V., Giannakas, T., Giannakoulis, V.G., Papoutsis, E., Katsaounou, P. 2020. "Prevalence of depression, anxiety, and insomnia among healthcare workers during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis" in *Brain, Behavior, and Immunity*, Vol. 88, pp. 901-907).

Międzynarodowa Organizacja Pracy, powołując się na Konwencję nr 187, podkreśla znaczenie promowania krajowej kultury prewencji w dziedzinie bezpieczeństwa i zdrowia w pracy poprzez stworzenie rezylientnego, czyli odpornego i niezawodnego, krajowego systemu bhp. Jest to niezbędne, aby radzić sobie z kryzysami, które – tak jak pandemia COVID-19, poważne wypadki przemysłowe (np. eksplozja saletry amonowej w magazynie portowym w Bejrucie w 2020 r.), katastrofy naturalne i inne nieprzewidywane wyzwania – pojawiają się nagle, stwarzają nowe zagrożenia w pracy i nasilają te już istniejące.

Zalecenia dotyczące działań na poziomie krajowym

W czasie pandemii mamy do czynienia z często zmieniającą się sytuacją, która wymaga szybkiej reakcji ze strony instytucji państwowych. MOP podkreśla znaczenie dialogu społecznego w podejmowaniu decyzji na szczeblu krajowym i uwzględnianiu aspektów bezpieczeństwa i zdrowia w pracy. Do dyskusji powinni być też włączani przedstawiciele pracodawców i pracowników.

Szczególne zadanie w czasie obecnego kryzysu stoi przed instytucjami i organizacjami działającymi w zakresie bezpieczeństwa i zdrowia w pracy. Odgrywają one główną rolę w dostarczaniu istotnych i aktualnych informacji na temat istniejących i nowo wprowadzanych wymagań bhp, dotyczących zarówno zadań rutynowych, jak i sytuacji awaryjnych. Ich działania powinny być także ukierunkowane na podnoszenie poziomu świadomości na temat ryzyka transmisji wirusa wśród pracowników oraz nowych zagrożeń, m.in. psychospołecznych, takich jak przypadki przemocy domowej; wynikających ze zmieniających się warunków pracy i ograniczenia miejsca przebywania pracowników do przestrzeni domowej.

Ważne jest zaktualizowanie programów szkoleń bhp, tak aby uwzględniały one nowe zagrożenia oraz sposoby zapobiegania skutkom tych zagrożeń. Pracownicy powinni otrzymać informacje, jak stosować nowe środki i procedury w sytuacji kryzysowej.

Tylko kompleksowy i skuteczny system zbierania danych, rejestrowania i powiadamiania o przypadkach zarażenia się koronawirusem w pracy pozwala rządowi i pracodawcom podejmować świadome decyzje dotyczące polityki bhp. Umożliwia on także szybkie identyfikowanie ognisk wirusa.

W celu opracowywania i aktualizacji przepisów bhp w kontekście COVID-19, bardzo istotne jest przeprowadzanie badań i analiz, w szczególności w zakresie:

- identyfikowania zagrożeń w poszczególnych dziedzinach gospodarki oraz najczęstszych rozwiązań stosowanych w celu ich zminimalizowania lub wyeliminowania;

¹ Amnesty International, 3.09.2020 r., www.amnesty.org/en/latest/news/2020/09/analysis-7000-health-workers-have-died-from-covid19

² ECDC, 30.06.2020 r., www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/latest-evidence/epidemiology

- identyfikowania grup pracowników szczególnie narażonych na ryzyko;
- oceny krótko- i długoterminowych konsekwencji zdrowotnych, w tym skutków działania nowego koronawirusa, ale również konsekwencji wynikających z narażenia na inne zagrożenia w miejscu pracy;
- oceny przestrzegania przepisów bhp i określania ich skuteczności w różnych dziedzinach gospodarki, regionach i rodzajach przedsiębiorstw.

Międzynarodowa wymiana doświadczeń

Kluczowe znaczenie ma międzynarodowa współpraca w zakresie wymiany wiedzy i spostrzeżeń. Dzielenie się wynikami badań pozwala zaoszczędzić wiele czasu i nakładów.

Raport przygotowany przez MOP z okazji obchodów Dnia przedstawia przykłady działań wybranych państw w walce z pandemią i ma na celu ułatwienie wymiany doświadczeń pomiędzy dotkniętymi kryzysem krajami. Międzynarodowa Organizacja Pracy formułuje także wytyczne w wymiarze międzynarodowym, dotyczące bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników w celu wypracowania rozwiązań krótko-, średnio- i długoterminowych dla poszczególnych grup pracowników, społeczności i krajów.

W raporcie MOP można znaleźć materiały informacyjne i narzędzia dotyczące zapobiegania zakażeniom COVID-19 w miejscu pracy, a także na temat pracy w domu i związanych z nią zagrożeń psychospołecznych (w tym przemocy i nękania) podczas kryzysu COVID-19. Raport opisuje także wybrane narzędzia i dane nt. działań w związku z pandemią w poszczególnych dziedzinach gospodarki, takich jak służba zdrowia i ratownictwo, rolnictwo i leśnictwo, edukacja, hotele, restauracje i turystyka, przemysł, transport i inne.

Zalecenia dotyczące przedsiębiorstw

Służba bhp w każdym zakładzie pracy odgrywa kluczową rolę w zakresie edukacji i wspierania pracowników w ramach przeprowadzania oceny ryzyka i podejmowania środków zapobiegawczych, wdrażania odpowiednich działań, monitorowania środowiska pracy i stanu zdrowia pracowników oraz zapewnienia pierwszej pomocy. Podczas pandemii w wielu przedsiębiorstwach wzmocniono system zarządzania bhp, wprowadzając odpowiednie zasady, procedury i środki zapobiegające zakażeniu. Warto przy tym pamiętać, że do ich efektywnego wdrożenia niezbędna jest współpraca pomiędzy pracodawcami, kierownictwem i pracownikami.

Bardzo potrzebne jest przygotowanie i weryfikacja w przedsiębiorstwach kompleksowego planu gotowości na wypadek awarii lub sytuacji kryzysowej w miejscu pracy, aby móc szybko, skutecznie i w sposób skoordynowany zareagować w sytuacji nieprzewidzianej awarii przemysłowej czy kryzysu zdrowotnego.

Obowiązkiem pracodawców jest zapewnienie ciągłego monitorowania warunków pracy i regularne przeprowadzanie oceny ryzyka, aby ograniczać nowe, pojawiające się zagrożenia, a także potencjalne negatywne skutki wynikające ze stosowania środków zmniejszających ryzyko zarażenia. Kompleksowa ocena ryzyka zawodowego powinna dotyczyć wszystkich pracowników, a także dostawców, obejmować przebieg całego dnia roboczego oraz dostęp do wspólnych przestrzeni. Powinna uwzględnić indywidualne cechy pracowników, takie jak wiek czy poważne choroby, a także brać pod uwagę większą podatność na zagrożenia pracowników migrujących z uwagi na bariery językowe i związane z tym trudności w dostępie do informacji z zakresu bhp. Oprócz kwestii związanych z zarażeniem się wirusem, ważne jest, aby ocena ryzyka obejmowała również inne negatywne aspekty konsekwencji pandemii, takie jak zagrożenia psychospołeczne, w tym zjawiska przemocy i nękania, oraz zagrożenia w sferze ergonomii i związane ze stosowanymi na szeroką skalę chemikaliami.

MOP zaleca zastosowanie środków zapobiegawczych dotyczących COVID-19 według następującej kolejności:

1. Eliminowanie bezpośredniego zagrożenia (np. poprzez wdrożenie pracy zdalnej).
2. Zastosowanie środków technicznych (np. zwiększenie skuteczności działania wentylacji, instalowanie przegród).
3. Zastosowanie środków organizacyjnych (np. wprowadzenie dodatkowych zmian w cyklu pracy, zróżnicowanie czasu wchodzenia pracowników do siedziby firmy, czasu wychodzenia z niej i przerw, monitorowanie zdrowia oraz wprowadzanie zasad reagowania w przypadku zidentyfikowania chorych lub potencjalnie zakażonych pracowników).

4. Zastosowanie środków ochrony indywidualnej (ŚOI) dostosowanych do ryzyka zakażenia podczas pracy.

Międzynarodowa Organizacja Pracy zwraca szczególną uwagę na trudną sytuację mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw. Są to miejsca pracy, w których dbałość o bezpieczne warunki pracy jest często mniejsza, a dotarcie do nich z aktualną wiedzą w zakresie bhp jest często dużym wyzwaniem logistycznym. W ślad za przykładem wielu państw, sposobem na wsparcie systemów bhp w takich firmach może być wzmocnienie współpracy z partnerami społecznymi, promowanie mentoringu oraz programów partnerstwa między dużymi i mniejszymi przedsiębiorstwami.

Rola rezyliencyjnych systemów bhp

Pandemia COVID-19 pokazała, że skuteczny krajowy system zarządzania bhp jest niezbędny dla zabezpieczenia zdrowia i życia pracowników. Trwający kryzys podkreślił znaczenie bhp jako kluczowego elementu szeroko pojętego systemu reagowania w sytuacji kryzysowej oraz systemu ochrony zdrowia. Dlatego też Międzynarodowa Organizacja Pracy wskazuje konieczność uwzględniania zagadnień dotyczących przygotowania w zakresie bhp w krajowym planie awaryjnym. Inwestowanie w odpowiednie zasoby bhp – ludzkie, materialne i finansowe – oraz budowanie rezyliencyjnego (czyli odpornego i niezawodnego) krajowego systemu zarządzania bhp nie tylko pomoże rządowi, pracodawcom i pracownikom odpowiednio reagować na aktualną pandemię, ale także pomoże im przygotować się do nieprzewidywanych wyzwań, które mogą wystąpić w przyszłości.

Obchody Międzynarodowego Dnia Pamięci Ofiar Wypadków przy Pracy i Chorób Zawodowych

Dla związków zawodowych 28 kwietnia to Międzynarodowy Dzień Pamięci Ofiar Wypadków przy Pracy i Chorób Zawodowych. Międzynarodowa Konfederacja Związków Zawodowych (ITUC) zachęca do obchodzenia tegorocznego Dnia pod hasłem: Bezpieczeństwo i zdrowie są podstawowym prawem w pracy (ang. Health and Safety is a Fundamental Right at Work). ITUC zwraca szczególną uwagę na fakt, że miliony ludzi na świecie zachorowały na COVID-19 zarażając się w miejscu pracy. Zapewnienie bezpieczeństwa i największej możliwej ochrony zdrowia pracowników jest kwestią priorytetową. ITUC z naciskiem podkreśla, że nie wolno stawiać zysków ekonomicznym ponad ludzkie życie.

W Polsce

W odpowiedzi na kryzys wywołany pandemią, Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii wprowadziło w Polsce Plan dla Pracy i Rozwoju, obejmujący trzy obszary: bezpośrednią pomoc, „nowy kierunek” dla firm, które potrzebują zmiany i „impuls rozwojowy” dla przedsiębiorstw planujących inwestycje. Plan ma na celu wspieranie polskich firm w trudnej sytuacji, a także stymulowanie rozwoju przedsiębiorstw oraz zapewnienie pracy i bezpieczeństwa. Więcej informacji o planie można znaleźć pod adresem www.liczasiekonkrety.gov.pl.

Tematowi obchodów Światowego Dnia Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Pracy będzie poświęcona kwietniowa sesja Rady Ochrony Pracy przy Sejmie RP.

Zachęcamy do upowszechniania tematyki Dnia w ramach przedsiębiorstw i organizacji, przy wykorzystaniu przygotowanych, dostępnych materiałów. Mogą one stać się impulsem do organizowania wewnętrznych webinarów lub innych spotkań na temat możliwych usprawnień systemu bezpieczeństwa pracy. Warto także stworzyć dla wszystkich pracowników wygodne narzędzia do zgłaszania uwag i propozycji dotyczących poprawy warunków pracy zarówno teraz, w okresie pandemii, jak i w przyszłości.

Więcej informacji o problematyce Dnia i materiały promocyjne znaleźć można na stronie www.ciop.pl/28kwietnia.

Opracowano na podstawie materiałów Międzynarodowej Organizacji Pracy, Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii oraz strony internetowej <https://28april.org> prowadzonej przez Międzynarodową Konfederację Związków Zawodowych i magazyn „Hazards”.

Dorota Pięta
Kontakt: dorota.pieta@ciop.pl